

Hódi Éva könyvismertetője Nyolcvan év kisebbségben

2000 tavaszán a Magyarok Világszövetsége Jugoszláviai Országos Tanácsa a millennium tiszteletére 80 év kisebbségben címmel pályázatot hirdetett meg. A pályázat azt a lehetőséget is magában foglalta, hogy a legjobb munkákból a pályázatot kiíró szervezet kötetet szándékozik megjelentetni. Ezt a kötetet tarthatjuk most kezünkben. A könyv Tóthfaluban, a Logos Kiadó gondozásában jelent meg.

80 év kisebbségben – ezen a címen jelent meg a pályázat, és ezt a címet viseli a könyv is. Az ezredforduló alkalmából megjelent pályázatnak az volt a célja, hogy feltárja, mit jelent a kisebbségi sors a vajdasági magyaroknak, akik három generáción keresztül éltek meg ezt az állapotot. A pályázat feltételei közt szerepelt az az elvárás, hogy a munka személyes jellegű és családtörténeti vonatkozású legyen, és a kisebbségi lét bármely vonatkozásával foglalkozzon. Központi témája lehetett a többségi népekkel való kapcsolat alakulása, a család életének alakulása, sorsa, szakmai és iskolai előmenetele, a kivándorlás, a hitélet, a vendégmunkás lét és megannyi más, a kisebbségi életet meghatározó körülmény. Terjedelmi korlátozás nem volt, s így a beérkező pályázatok terjedelme nagy szóródást mutatott: még könyvnyi terjedelmű pályaművek is érkeztek.

A beérkező, összesen mintegy 1300 gépelt oldalt kitevő 40 pályaműből állítottuk össze a most megjelent kötetet. A könyv szerkezeti felépítése szerint két részből áll. Első részében a díjnyertes munkákat, illetve

részből áll. Első részében a díjnyertes munkákat, illetve ezekből egy-egy részletet közlünk a díjazás sorrendjében, a könyv második része viszont válogatás a további pályaművekből. Általában teljes egészében nem tudtuk közölni a beérkező munkákat a terjedelmi határok miatt, de arra törekedtünk, hogy a munka egy-egy szerves egészét, gondolati vagy hangulati egységét megjelenessük, és visszaadjuk a pályázó ill. a pályázat jellegzetes élmény- és hangulatvilágát.

Nos, milyen élmény és hangulatvilágot tükröz a könyv? Már a pályázatok olvasása közben is felfigyelhettünk arra, hogy az emberek szívesen vették a 'megszóltást': az alkalmat, hogy át- illetve végiggondolhatták mindazt, amiről sem alkalmuk sem lehetőségük nem volt eddig, hogy szóljanak. Az alkalom hiánya azonban nem jelentette azt, hogy ezek az érzések, gondolatok, lét- és sorshelyzetek az emberek tudatából nyom nélkül eltűntek volna. Éppen ellenkezőleg: ezek az érzések, gondolatok az emberek életének meghatározói, még akkor is, ha alkalom és lehetőség híján nem tudtak megfogalmazódni.

Megrendítő érzelmi töltésű, őszinte hangvétellű munkákat találunk a kötetben, amelyek olvasása során meghökkenítő és elgondolkodtató felfedezést tesz az olvasó. Ezek a munkák más valóságképet tárnak fel, mint ami ismerős a „hivatalos” valóságból: a sajtóból, a tévéből, a közéletből, a pártok nyilatkozataiból kibontakozó, valamennyiünk számára jól ismert, mesterségesen teremtett valóságból. Az emberek belső élményei azonban az élet jóval hitelesebb meghatározói, mint a mesterségesen kreált valóság, akkor is, ha ezek

megfogalmazására évtizedekig, akár több generáción keresztül sem kínálkozik lehetőség.

Miről vallanak ezek a munkák? A történelmi múlt-ról, a magyarság történelmének fehér foltjairól, az „örökös” vándorlásról magyar módra, a szétszóródás-ról, a kivándorlásról, a hontalanná válásról, az asszimiláció csapdájairól, arról, hogy az is asszimilálódik, aki marad, az is, aki megy és megannyi más kérdéstről. A kisebbségi lét teljes panorámája bontakozik ki az írá-sokból. Tragikus emlékekről, a szülők, nagyszülők küzdelmes múltja iránti megbecsülésről szólnak, ott munkál bennük a megértés, a tisztázás szándéka, az elkeseredésen való felülemelkedés készsége, az elfojtás vagy szembenézés dilemmája és megannyi más fáj-dalmas érzés. A kisebbségbe kerülés eseményeiről és a kisebbségben élés konfliktusairól, napi gondjairól, or-szágos és egyéni problémákról, eszmék, hitek szerte-foszlásáról és sok-sok más olyan témáról szólnak ezek a múltból a jelenbe átívelő pályaművek, amelyek meg-kapó őszinteséggel néznek szembe a kisebbségi lét tisztázatlan kérdéseivel.

A könyv a kisebbségi sors mindmáig egyedülálló dokumentuma, írásait ajánlom mindazoknak, akik hite-les tanúk hiteles megnyilatkozásai alapján szeretnének többet tudni nemzeti múltunk utolsó 80 évének meg-rendítő eseményeiről.